

Bygghörkommittén

Fi 2004:15

2005-05-31

Till Regeringskansliet

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

103 33 Stockholm

Uppbyggnad och samordning av ett utvecklingsprogram för samhällsbyggnadssektorn

En delrapport från Bygghörkommittén (Fi 2004:15), 1 juni 2005

Regeringen beslutade den 7 oktober 2004 att tillkalla en särskild byggsamordnare för att tillsammans med företrädare för byggnads-, fastighets- och anläggningssektorn (*samhällsbyggnadssektorn*) bygga upp och samordna ett utvecklingsprogram för sektorn.¹

För genomförandet av uppdraget har kommittén antagit namnet *Bygghörkommittén* (Fi 2004:15).

I denna första delrapport beskrivs hur det inledande uppbyggnadsarbetet har gått till, vilka aktiviteter som genomförts samt vilka slutsatser som kan dras efter det inledande arbetet. I rapporten beskrivs även hur det kommande arbetet skall bedrivas, vilka fokusområden som identifierats, på vilka olika fronter som förbättringsarbetet bör bedrivas, hur arbetet bör organiseras samt vilka nyckelaktörerna är.

Sonny Modig
Nationell Byggsamordnare

Ingvar Andersson
Huvudsekreterare

¹ Kommittédirektiv dir. 2004:138 (*bilaga 1*)

Allmänna utgångspunkter

Byggsektorns problem har under de senaste åren beskrivits i åtskilliga utredningar och rapporter. Några av de mest uppmärksammade är *Från Byggsekt till byggsektor*, betänkande av Byggekostnadsdelegationen (SOU 2000: 44), *Skärpning Gubbar!*, betänkande av Bygghälsögruppen (SOU 2002: 115) samt *Utmaningar för nytänkare*, slutrapport från Sveriges Bygghälsögrupps byggkommission (Stockholm i december 2003).

Den av regeringen tillsatta Bygghälsögruppen riktade kraftig kritik bl.a. mot sektorns förändringsobenägenhet, revirtänkande, oförmåga att ta till sig befintlig kunskap och i förlängningen kvalitetsbrister och priser som är högre än vad de borde vara. Kommissionen fastslog samtidigt att de problem som beskrivs i rapporten inte kan rättas till med ytterligare regleringar. Det är sektorns egna aktörer i alla led och på alla nivåer som själva måste ta tag i och lösa problemen.

Boverket lämnade i januari 2004, på uppdrag av regeringen, ett förslag på hur ett utvecklingsprogram för en långsiktig förbättring av bygg-, fastighets- och anläggningssektorns attraktivitet, konkurrenskraft, kompetens och lönsamhet skulle kunna byggas upp, organiseras och genomföras. Boverket konstaterade då bl.a. att det har hänt mycket sedan Bygghälsögruppen i december 2002 lämnade sin rapport, *Skärpning Gubbar!* och att byggsektorns vilja att utvecklas och förbättras idag är större än på många år.²

Förbättringsviljan i samhällsbyggnadssektorn är stor

Den negativa bild som Bygghälsögruppen målade upp, kan i dag ersättas av en bild där var och en är beredd att ta tag i sin egen roll i helheten. Det finns idag många konkreta exempel på pågående förbättringsarbeten. Såväl enskilda personer och företag som branschorganisationer, kommuner och statliga myndigheter och bolag har insett att om byggsektorn skall kunna höja sin kompetens och produktivitet, minska antalet fel, sänka kostnaderna och utvecklas till ett attraktivt alternativ för morgondagens arbetskraft, måste alla hjälpa till och bryta den negativa spiralen. För att inte all kraft skall rinna ut genom maskorna i ett omfattande, men spretigt nät av olika aktiviteter, krävs det dock en gemensam vision och ett samlande grepp om de pågående processerna så att dessa kanaliseras mot ett gemensamt mål. Enligt vad som framkommit vid såväl Boverkets som Bygghälsögruppens kontakter med byggsektorns företrädare, bör denna samlande kraft vara staten.

² Utvecklingsprogram för bygg-, fastighets- och anläggningssektorn, 2004-01-21, Regeringsuppdrag Fi2003/6439, Boverkets dnr 501-4270/2003.

Övergripande mål

En effektiv, lönsam och attraktiv samhällsbyggnadssektor

Uppdraget är stort och mångfacetterat och det kommer inte att saknas frågor att bearbeta. Det är samtidigt lätt att vilja lösa alla problem samtidigt, leder till att allt förblir olöst. Vi har därför medvetet valt att från början fokusera på några få strategiskt viktiga frågor som sektorns aktörer kan samlas kring.

Det övergripande målet för utvecklingsprogrammet skall vara att skapa en *effektiv, lönsam* och *attraktiv* samhällsbyggnadssektor.

Effektiv, såväl vad gäller hushållning med material och arbetstid som energianvändning i produktion och förvaltning. *Lönsam*, i alla led och i alla avseenden, såväl för samhället i stort som för enskilda konsumenter, brukare och näringsidkare. En ökad lönsamhet ger ökad konkurrenskraft och ekonomiskt utrymme för ytterligare kompetens- och produktutveckling. *Attraktiv*, därför att samhällsbyggnadssektorn behöver kunna locka till sig kvalificerad arbetskraft, få fler unga, kvinnor och invandrare att söka sig till sektorn. Då krävs att samhällsbyggnadssektorn blir mer "hightech" samtidigt som man tar vara på genuina hantverkskunskaper. Därför behöver sektorn också aktivt arbeta med sin *image*. En effektiv, lönsam och attraktiv samhällsbyggnadssektor är en förutsättning för att i framtiden locka unga att söka sig till byggrelaterade yrken.

Inom ramen för utvecklingsprogrammet kommer samtliga de frågor som lyfts fram i direktiven att successivt inkluderas i och omfattas av programmet. Förnyelsearbetet kommer således att beakta målen för miljö, folkhälsa, arkitektur, form, design m.m., skapa förutsättningar för ökat konsumentinflytande samt inkludera frågor om t.ex. kunskapsuppbyggnaden i sektorn och hur kunskapen används. Genom att förbättra sektorns arbetssätt och image ges också bättre förutsättningar för att kunna rekrytera arbetskraft oberoende av ålder, kön, etnicitet och religion.

Bygghögskolekommittén menar att ett stort steg mot att nå det övergripande målet kan tas, genom att samhällsbyggnadssektorns aktörer lär sig att göra *rätt från början, minska mängden fel och andra icke värdeadderande aktiviteter* samt att *minimera slöserierna* i byggande och förvaltning. Idag utgör kostnaden för att rätta till fel i byggandet mellan 5-15 procent av produktionskostnaden. Om man lägger till andra icke värdeadderande aktiviteter som t.ex. onödiga transporter, väntan, dålig logistik, mellanhänders påslag i värdekedjan, svinn, felaktig projektering och annat slöseri, handlar det om mer än 30 procent av kostnaden. Därtill kommer sådana fel i beställning, projektering och produktion som leder till slöserier i byggnadsverkens bruksskede, såsom högre energianvändning än beräknat och högre drift- och underhållskostnader än förväntat.

Uppbyggnad och samordning av ett utvecklingsprogram för samhällsbyggnadssektorn

Delrapport 1 från Byggherrkommittén (Fi 2004:15), 1 juni 2005 (rev. 9 juni 2005)

Den av regeringen tillsatta Byggherrkommissionen pekade bl.a. på att en viktig orsak till problemen i samhällsbyggnaden är att *byggherrarnas ställning* som kompetenta beställare har försvagats och att det ofta saknas erforderlig byggteknisk och entreprenadjuridisk kompetens i beställarledet. Byggherrarnas möjligheter att optimera byggandet utifrån ett långsiktigt kostnads- och kvalitetsperspektiv har därför minskat.³ Ett viktigt steg för att nå de övergripande målen för förbättringsarbetet måste därför vara att höja byggherrens kompetens och stärka byggherrens roll i byggprocessen. En hög beställarkompetens är också nödvändig för att *konkurrensen* skall fungera. En fungerande konkurrens leder till lägre priser och högre kvalitet. Olika insatser för att stärka byggherrarnas ställning på marknaden är därför av strategisk betydelse när det gäller att förbättra byggsektorns funktionssätt.

Byggherrkommissionen påpekade i sitt betänkande att många av de fel som uppstår i byggprocessen hade kunnat undvikas genom genomtänkt och omsorgsfull projektering, tydliga beställningar, bra tidsplanering och en väl fungerande kvalitetssäkring. Byggherrkommissionen underströk samtidigt att felaktigt monterade lister, golv med felaktig lutning, otäta anslutningar och fula fogar inte kan skyllas på avsaknad av fuktdimensionering, pressade tidsplaner, utebliven kontroll eller bristande arbetsledning. Detsamma gäller fel som uppstår till följd av t.ex. läckande rörskarvar, otäta tak, hål och revor i tätskikt eller till följd av att skadat material byggs in i konstruktionerna. Inte heller fel som uppstår till följd av att byggnadsarbetaren inte kontrollerar att allt material är täckt och fuktskyddat innan han går hem för dagen kan skyllas enbart på korta tidsplaner eller brister i arbetsledningen. Sådana fel kan bara undvikas om den som utför arbetet känner ett *personligt ansvar* för att lämna ifrån sig ett *hantverksmässigt riktigt jobb*.⁴ En viktig förutsättning för att det nu påbörjade förbättringsarbetet skall bli framgångsrikt är därför att arbetstagare och arbetsgivare tillsammans försöker finna former för att tydliggöra individens roll i byggandet och att genom kompetensutveckling och nya former för arbetets organisation stärka den enskilde hantverkarens möjligheter att bidra till att sänka kostnaderna och höja kvaliteten i byggandet. Liknande insatser bör givetvis initieras även i andra delar av bygg- och förvaltningsprocessen, såväl i *konsultledet* som i *förvaltningsorganisationerna*.

I sammanhanget kan dock inte ledarskapets betydelse för slutresultatet nog framhållas. Ett starkt *ledarskap* har i många fall visat sig vara den viktigaste orsaken till att projekt med i övrigt likvärdiga förutsättningar uppvisar helt olika resultat. Även om den enskildes engagemang och ansvar absolut inte får underskattas, står och faller de flesta projekt oftast med vilka ledaregenskaper

³ Skärpning Gubbar! (SOU 2002:115), s. 336 ff.

⁴ Skärpning gubbar! (SOU 2002:115), s. 145.

projektets nyckelpersoner besitter. Ledarens roll och ledarskapets betydelse är därför några av de strategiskt viktigaste frågorna att ta tag i förbättringsarbetet.

Stora vinster för samhället och för enskilda

Byggnads-, fastighets- och anläggningssektorn (*samhällsbyggnadssektorn*) omfattar företag med omkring 500 000 anställda, vilket motsvarar mer än 10 procent av den svenska arbetsmarknaden. Det innebär att samhällsbyggnadssektorn ur sysselsättnings synpunkt är den näst största näringen i landet, näst vårdsektorn. Av det totala antalet sysselsatta är mer än 230 000 anställda direkt i byggindustrin. Byggnads- och anläggningsverksamheten enbart, omfattar mer än 80 000 företag som omsätter drygt 220 miljarder kronor årligen, inklusive reparations- och underhållsarbeten. Hela samhällsbyggnadssektorn omsätter ca 350 – 400 miljarder kronor per år.

Om en sektor av den storleken inte presterar sitt bästa, påverkar det hela samhällsekonomin negativt. Det påverkar således inte bara företagen och deras anställda utan även samhället som helhet och varje enskild samhällsmedborgare personligen, från hushållets ekonomi ner i minsta lilla skruv, allergisymptom eller funktionsbrist. Alla har således mycket att tjäna på att samhällsbyggnadssektorn fungerar bättre än idag.

Bättre och billigare bostäder, ökad resurshushållning, minskad energianvändning och minskad belastning på miljön genom mindre utsläpp och bättre resursutnyttjande är några viktiga skäl till att staten med kraft bör stå bakom och driva på utvecklingsarbetet i byggsektorn. Staten och kommunerna har dessutom som stora beställare och förvaltare av olika byggnader och anläggningar, troligtvis mer att tjäna på en effektiv och kundanpassad byggsektor, lägre priser och bättre kvalitet, än någon annan enskild aktör i sektorn.

En väl fungerande byggindustri är ett viktigt verktyg i kampen för *full sysselsättning* och *minskad ohälsa* på arbetsmarknaden. Nya jobb och säkrade jobb för de som redan har, ökad konkurrenskraft och ökade skatteinkomster är fullt möjliga resultat av förbättringsarbetet. Ändrade arbetssätt och ökad industrialisering av byggandet leder till att fler kvinnor kan söka sig till byggyrkena, vilket ger ökad jämställdhet och bättre arbetsklimat på byggarbetsplatserna. Fler sysselsatta med utländsk bakgrund i svenskt samhällsbyggande leder till minskad segregation och minskat utanförskap.

Under de närmaste 15 till 20 åren kommer mellan 500 000 och 1,3 miljoner lägenheter i flerbostadshus, främst inom de s.k. rekordårens bostäder, att behöva åtgärdas beträffande installationer och tekniska system som vatten- och avloppsstammar, el- och ventilation, men även fönster, balkonger och fasader. Cirka 65 000 lägenheter per år beräknas behöva få vatten- och avloppsledning

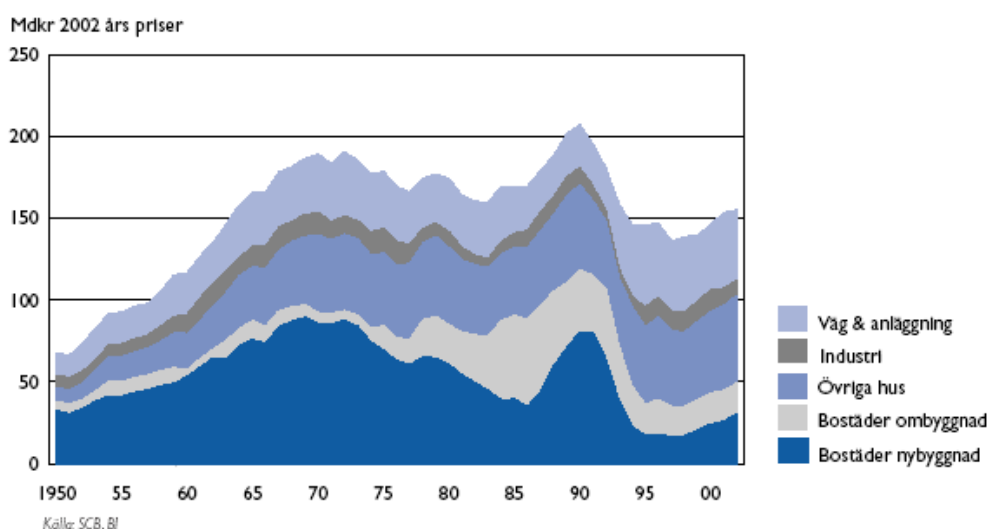
Uppbyggnad och samordning av ett utvecklingsprogram för samhällsbyggnadssektorn

Delrapport 1 från Bygghögskolekommittén (Fi 2004:15), 1 juni 2005 (rev. 9 juni 2005)

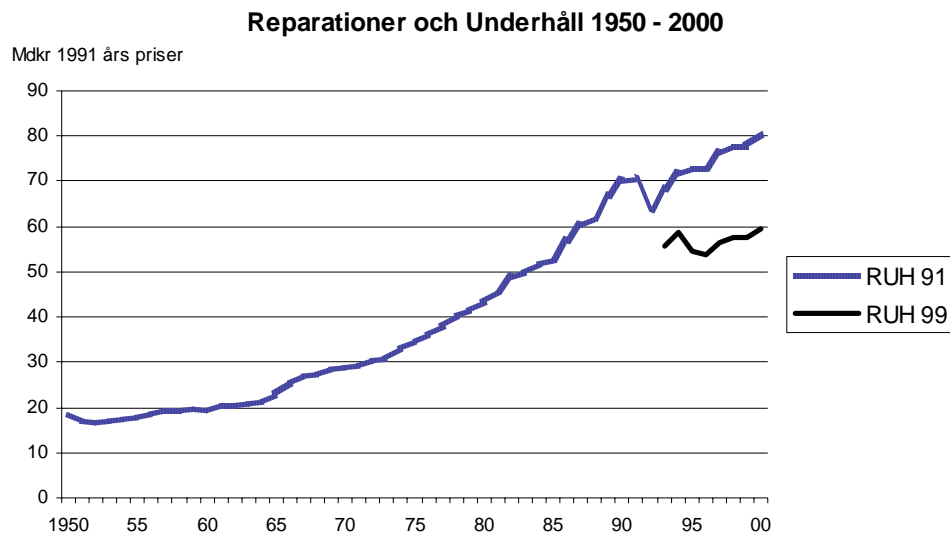
utbytt, jämfört med drygt 20 000 lägenheter per år idag.⁵ I en del områden handlar det även om omfattande investeringar i om- och tillbyggnader och ny infrastruktur. Samtidigt förväntas strävan efter att bygga bort bostadsbristen i stora delar av landet öka bostadsbyggandet ytterligare till kanske över 40 000 lägenheter om året under de närmsta åren, vilket är en fördubbling av bostadsbyggandet mot vad som gällde för bara några år sedan. Den årliga omsättningen i byggnads- och anläggningssektorn uppgår som tidigare redovisats till ca. 220 miljarder kronor inklusive reparations- och underhållsarbeten. Även om innehållet fördelat på ny- och ombyggnader, bostäder, övrigt byggande och anläggningsarbeten varierat över tiden, har den totala omsättningen i reala tal varit förhållandevis konstant sedan miljonprogrammets dagar. (se. diagram).

Som var och en förstår kommer sektorns samlade resurser inte att räcka till om upprustningen av stora delar av rekordårens bostäder påbörjas samtidigt som behovet av att uppföra nya bostäder är större än på många år. Om inte priserna skall skjuta i höjden samtidigt som kvaliteten på arbetet sjunker, krävs en väsentligt effektivare och bättre fungerande samhällsbyggnadssektor än idag. Det kommer att kräva nya och effektivare angreppssätt, bättre konkurrens, ökad industrialisering och utveckling av nya standardiserade processer och tekniska lösningar, såväl i nyproduktion som i ombyggnad-, reparation och förbättring av det befintliga beståndet. Den förnyelse av samhällsbyggnadssektorns arbetsätt som nu påbörjats är således en nödvändighet för att klara de stora utmaningar som vi står inför i en nära framtid. Det är ytterligare ett starkt skäl för staten att med kraft stödja utvecklingsprogrammet.

Totala Bygginvesteringar 1950 - 2002

⁵ *Bättre koll på underhåll*, Boverkets rapport om fastighetsbeståndets underhållsbehov, oktober 2003.

Inte bara samhället i stort utan även *enskilda företag och personer* har mycket att vinna på en bättre fungerande samhällsbyggnadssektor. Med lägre kostnader och mindre fel i byggandet får fastighetsägarna, både privata och offentliga, inte bara långsiktigt lägre förvaltningskostnader utan även ökade möjligheter att även investera i ny teknik för att minska befintliga byggnadernas energianvändning och att t.ex. förbättra ventilationen i bostäder, skolor och andra lokaler där människor vistas och arbetar. Företag som kan effektivisera sitt arbete och öka lönsamheten ges större möjligheter att satsa på kompetensutveckling, produktutveckling och höjd kvalitet. De fackliga förbunden är en annan intressent som naturligtvis vill slå vakt om jobben men också utveckla sina medlemmars kompetens och yrkesskicklighet. Ett mer industriellt angreppssätt och lönsammare företag ger bättre arbetsmiljö och effektivare arbetsutförande, mindre slöserier och mindre antal fel, större trivsel, färre antal olyckor på arbetsplatserna och ökar företagets möjligheter att möta konkurrensen från utlandet.

För *konsumenten*, dvs. hyresgäster, bostadsrättsinnehavare arbetstagare och andra brukare innebär en utveckling mot effektiva, lönsamma och attraktiva bygg- och anläggningsföretag att det kan byggas fler bostäder för hushåll med vanliga inkomster, att även ungdomar kan komma in på bostads- och arbetsmarknaden, att man får mer för pengarna, slipper betala för fel och brister i byggandet och förvaltningen och att en god inomhusmiljö kan säkerställas såväl i våra bostäder som på arbetsplatserna och att belastningen på den gemensamma miljö minskar.

Utmärkt! Samhällsbyggnad

Bygghälsan har under vintern och våren genomfört flera möten med ledande företrädare för samhällsbyggnadssektorn (*bilaga 2*). Vid dessa möten har sektorns aktörer givits möjlighet att ge sin syn på var förbättringsarbetet i första hand bör starta och vad det bör fokusera på. Bygghälsan har även genomfört en särskild strategidag där vi tillsammans med ett mindre antal strategiska aktörer från sektorn har diskuterat hur förbättringsarbetet kan genomföras och vad vi vill att programmet ska innehålla. Tillsammans har vi på så sätt kunnat bygga upp en vision om hur arbetet bör bedrivas och organiseras och vilka frågor som bör prioriteras (*bilaga 3*). Bygghälsan har även givits tillfälle att vid en lång rad seminarier och konferenser presentera uppdraget och stämma av inriktning och innehåll i programmet. Vid dessa tillfällen har även en lång rad värdefulla tips om programmets fokus och målsättningar kunnat inhämtas.

Vi har valt att kalla utvecklingsprogrammet för; *Utmärkt! Samhällsbyggnad*. Namnet har vi "adopterat" från Bygghälsan i Malmö som med stöd från Svenska byggbranschens utvecklingsfond, SBUF och Svenska ESF-rådet nyligen introducerat programmet Utmärkt Bygga i Malmö Lund regionen.⁶

Utmärkt! Samhällsbyggnad är ett namn som de tre i direktiven angivna delsektorerna, byggnad, fastighet och anläggning kan samlas kring utan att några strikta gränser behöver dras för att skilja delsektorerna åt. Demonstrationsprojekt och *inspirationsprojekt* kan anslutas till programmet. Namnet kan också användas för att utmärka projekt inom en viss delsektor t.ex. Utmärkt! Anläggning, Utmärkt! Byggnad eller Utmärkt! Fastighet. Projekt som ansluter sig till programmet skall ha rätt att använda sig av logotypen *Utmärkt!* om de uppfyller gemensamt fastställda krav.

1 Tre fokusområden

De tre områden som vi inledningsvis kommer fokusera arbetet på är *Tidiga skeden*, *Industriella processer* och *Livscykelekonomi*. Omsorgsfull planering och projektering, en på förhand genomtänkt industrialiserad process, nya upphandlingsrutiner, nya inköpsvägar och inköp som görs upp i god tid innan produktionen påbörjats, minskat slöseri och mindre fel, leder till bättre konkurrens, avsevärda kostnadsänkningar, effektivare produktion, minskad belastning på miljön, ökad lönsamhet och lägre priser. Livscykelkostnadsänkande i varje led leder till långsiktigt låga förvaltningskostnader, nöjdare kunder och en långsiktigt hållbar utveckling.

⁶ Läs mer om Bygghälsan och programmet på projektets hemsida www.byghalsan.se.

Inom de tre fokusområdena finns redan ett stort antal spännande program som pågår och som kan byggas vidare på. Nya program skall initieras efterhand som arbetet fortskrider, men först och främst gäller det att bygga vidare på det som redan är igång. Någon uttryckte det som att det finns många "långt hängande frukter" och att det var lämpligt att börja med att plocka ner dem. Det är i det dagliga arbetet i företagen och organisationerna och hos enskilda myndigheter i stat och kommun som förbättringsarbetet ska ske och inte genom nya utredningar eller med stora centralstyrda program.

En grundläggande princip för ett långsiktigt hållbart förbättringsarbete är att det sker i många små steg och inte genom stora kliv. Det är därför viktigt att understryka att ingen kan göra allting, men alla kan göra någonting. Det är i företagen och direkt i produktionen som innovationer, förnyelse och ständiga förbättringar kan testas i praktiken. Och det är där som de gör mest nytta och får snabbast effekt.

1.1 Tidiga skeden

Fokusområde *Tidiga skeden* rymmer såväl frågor kring *byggherrens roll* och kompetens som planprocessen, myndighetsdialogen och kommunernas roll i byggprocessen, liksom nya samverkansformer, projektplanering, projektering och projektörernas roll m.m. En viktig utgångspunkt för program inom fokusområdet är att sätta *kunden och brukaren* i fokus för planering, produktion och förvaltning. Åtgärder som syftar till att skapa förutsättningar för *ökad konkurrens* i upphandling och vid inköp, liksom frågor om *offentlig upphandling* i relation till behov av att kunna etablera tidiga och långsiktiga samverkansformer, hör hemma under fokusområdet. Här bör de nya möjligheter till *konkurrenspräglad dialog* och de nya förfarandena *elektroniska auktioner* och *dynamiska inköpssystem*, som kan komma att öppnas med stöd av nya EU-direktiv, öka möjligheterna att skapa nya former för effektivare upphandling på byggområdet.⁷

1.2 Industriella processer

Fokusområde *Industriella processer* handlar främst om att skapa en resurseffektiv byggprocess baserad på industriellt tänkande i såväl planering, produktion och förvaltning. Hela byggsektorn, det vill säga inte bara entreprenörerna, måste ta till sig den fasta industrins sätt att arbeta med på förhand genomtänkta processer, upprepningseffekter, ständiga förbättringar och ständig produktutveckling... det som i industrin kommit att kallas för "*lean production*". Det handlar om att minska slöserierna genom att bl.a. göra *mer* med *mindre*, att inte i första hand göra saker *snabbare* utan att istället göra det *smartare* och att inte standardisera *vad* som skall göras utan *hur* man skall göra det. I ett industriellt tänkesätt ingår som en naturlig

⁷ *Nya upphandlingsregler* (SOU 2005:22), delbetänkande av Upphandlingsutredningen 2004 (Fi 2004:04).

del att moduliserat och *förtillverka* allt som lämpar sig att förtillverka, men utesluter inte på något sätt att även planerings- och projekteringsfasen, liksom produktionen på byggarbetsplatserna och i förvaltningsfasen systematiseras och processtyrts. Ett industriellt tänkande omfattar såväl planerings- och produktionsprocessen i sig som frågor om logistik, upphandlingsmetodik och inköp i alla led. Även frågor om arbetsmarknadsvillkor, anställningsformer, arbetsmiljö och arbetets organisation, liksom ledarskapets betydelse och individens ansvar bör inrymmas i fokusområdet.

1.3 Livscykelekonomi

Fokusområde *Livscykelekonomi* syftar till att ta fram *nyckeltal* och metoder som stimulerar processer där inte bara priset för dagen beaktas i planering, upphandling, produktion och förvaltning, utan framförallt kostnaden på lång sikt, dvs. livscykelkostnaden, LCC. Med ett konsekvent tillämpat livscykelperspektiv minskar resursslöseriet för såväl den enskilde fastighetsägaren som för samhället. Energieffektiva byggnader med låga drift- och förvaltningskostnader kan bara åstadkommas om samhällsbyggnadssektorn i större utsträckning väger samman priset för dagen med kostnaden under byggnadens eller anläggningens livslängd.

2. Tre fronter

För att få största möjliga genomslag skall utvecklingsprogrammet Utmärkt! Samhällsbyggnad genomföras på tre fronter, *Forskning och utveckling*, *Utbildning* samt *Förbättringsprogram och inspirationsprojekt*. De två första fronterna tar lite längre tid och innebär ett mer långsiktigt arbete. Den tredje fronten kan vi börja arbeta med direkt.

2.1 Forskning och utveckling

När det gäller den första fronten, *Forskning och utveckling*, har frågan om finansiering av samhällsbyggnadssektorns utvecklingsarbete tagits upp i många olika sammanhang. Frågan har även aktualiserats vid Bygghälskommitténs inledande kontakter med företrädare för sektorns organisationer, företag och enskilda aktörer. Det råder en stor enighet om att det generellt sett saknas erfarenhet av att driva och finansiera sådana branschöverskridande forsknings- och utvecklingsprojekt som kommer att krävas i det kommande utvecklingsarbetet. Det råder även en stor enighet om att samhällets stöd till forskning och utveckling successivt urholkats och att det är stora svårigheter att få fram medel för rena utvecklingsprojekt.

Stöd till innovationsprocesser

Forskningsmedel finns, om än i begränsad del, att söka från Formas m.fl., men det är i nuläget inte i första hand nya forskningsprojekt som behöver finansieras. I det

korta perspektivet handlar det främst om att försöka omsätta den forskning och den kunskap som finns i praktisk tillämpning, i syfte att uppnå konkreta och mätbara resultat i produktion och förvaltning. Det som i vid bemärkelse kan kallas *innovationsprocesser*. Det finns en stor potential att utveckla nya former för ökad effektivisering, nya produktionsmetoder och ökad kompetensuppbyggnad i sektorn. Detta nödvändiga utvecklingsarbete saknar idag i stor utsträckning ett tydligt och starkt finansiellt stöd.

Vinnova stödjer visserligen innovationer av teknisk natur och systemutveckling i industrin, men har ännu inte lämnat stöd till sådant processinriktat utvecklingsarbete i byggandet. *KK-stiftelsen* kan med stöd av löntagarfondspengar bl.a. finansiera forskning och forskarutbildningar vid de nya högskolorna och forskningsinstituten. *KK-stiftelsen* lämnar även stöd till utveckling av små och medelstora industriföretag, till företag inom hälso- och sjukvårdssektorn, till kompetensutveckling i näringslivet och till företag inom IT-sektorn m.m. *KK-stiftelsen* har däremot hittills inte haft möjligheter att stödja utvecklingsprogram direkt kopplat till byggprocesserna och effektivisering av byggandet i sig.

En viktig aktör för att initiera och finansiera utvecklingsprojekt i Byggsektorn är *Byggsektorns Innovationscenter, BIC*. *BIC* har som mål för sin verksamhet att utveckla byggsektorn genom att skapa förutsättningar för och driva innovationsprocesser. Processerna innefattar forskning, utveckling och implementering på marknaden och inriktas mot slutkundnytta, hållbar tillväxt och lönsamhet. *BIC* saknar egna medel för att finansiera utvecklingsarbete i sektorn och fungerar främst som förmedlare och mäklare mellan initiativtagare och finansörer. *BIC* medverkar även till att ordna finansiering av utvecklingsprojekt i sektorn inom ramen för *FORMAS* utlysningar på byggområdet. Cirka 30 procent (ca 30 miljoner kronor per år) av *FORMAS* anslag för stöd till forskningsprojekt i byggsektorn kanalisera på detta sätt via samverkan med *BIC*. Arbetet i *BIC* drivs tillsammans med medlemmarna och verksamheten är organiserad i en förening, *Föreningen BIC*, som helägar ett aktiebolag, *AB BIC*.⁸

Den främste enskilde finansiären av utvecklingsprojekt i samhällsbyggnadssektorn är idag *Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond, SBUF*. *SBUF* är byggbranschens egen organisation för forskning och utveckling med nära 5000 anslutna företag i Sverige. *SBUF* verkar för att utveckla byggprocessen så att det skapas bättre affärsmässiga förutsättningar för entreprenörer och installatörer att utnyttja forskning och driva utvecklingsarbete. Bakom *SBUF* står Sveriges Byggindustrier, *VVS-Installatörerna*, *Ledarna*, *Svenska Byggnadsarbetareförbundet* och *SEKO*. *SBUF* disponerar drygt 50 miljoner kronor om året för branschriktad utveckling och forskning. För företag och organisationer som står utanför *SBUF*'s ägarkrets

⁸ Läs mer om *BIC* på www.bic.nu

Uppbyggnad och samordning av ett utvecklingsprogram för samhällsbyggnadssektorn

Delrapport 1 från Bygghälskommittén (Fi 2004:15), 1 juni 2005 (rev. 9 juni 2005)

återstår möjligheten att tigga utvecklingspengar av varandra eller att "spara" ihop till utvecklingsarbetet.

Stöd till utvecklingsprojekt som syftar till att på ett nytt sätt producera bostäder upplåtna med hyresrätt har sedan 1 januari 2002 även lämnats av Boverkets *Byggekostnadsforum* inom en anslagsram på 20 miljoner kronor om året. Ett 50-tal projekt har hittills erhållit stöd på detta sätt inom ett sammanlagt anslagsbelopp på 58 miljoner kronor. Denna möjlighet är emellertid av statsfinansiella skäl för närvarande endast tillämplig för nya projekt med utbetalningar under år 2007.

Samhällsbyggnadssektorns Utvecklingsfond

Bygghälskommittén menar att det behöver skapas en samhällsfinansierad utvecklingsfond för att skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för finansiering av utvecklingsarbetet i samhällsbyggnadssektorn.

Fonden, som kan ges namnet *Samhällsbyggnadssektorns Utvecklingsfond*, bör kunna finansieras av staten och näringslivet tillsammans. Den ska stimulera till kontinuerlig utveckling och ge investeringsstöd till inspirations- och demonstrationsprojekt, stödja innovationer och ny teknik samt i stor skala svara för att den kunskap och erfarenhet som varje projekt leder till tas tillvara i samhällsbyggnadssektorn. Bygghälskommittén avser att i en dialog med samhällsbyggnadssektorns aktörer utarbeta förslag till hur en sådan utvecklingsfond kan byggas upp och finansieras och överlämna detta till regeringen för vidare ställningstaganden.

Forskningens organisation och finansiering

Det bör i sammanhanget understrykas att även stödet till *forskning* inom byggområdet måste ses över, stärkas och effektiviseras. Idag utarmas högskolornas möjligheter att driva forskningsprogram allt mer. Den av regeringen tillsatta Bygghälskommissionen menade i sitt betänkande att villkoren för forskning och utveckling på byggområdet försämrats kraftigt på senare tid. De viktigaste orsakerna ansågs vara att det samlade finansiella stödet till forskningen minskat, att fler högskolor, universitet och forskningsinstitut bedriver forskning och utveckling inom samma områden och att stödet därmed inte kan utnyttjas effektivt samt att organisationen av stödet till byggforskningen är diffus, fragmenterad och svåröverskådlig.⁹ Enligt Bygghälskommissionen menar många att samhällets stöd till de byggrelaterade områdena minskat med så mycket som 70 procent under de senaste 10 åren. Kommissionen har dock inte kunnat få bekräftat om uppgifterna stämmer, men anser att den bild av förutsättningarna för att bedriva forskning och utveckling på byggområdet som framträtt är alarmerande och allvarlig om den

⁹ Bygghälskommissionens betänkande *Skärpning Gubbar* (SOU 2002:115) s. 360 ff.

skulle visa sig vara korrekt. Bygghögskommisionen menade att en målmedveten och långsiktig satsning på forskning och utveckling på byggområdet är nödvändig inte bara för att effektivisera och modernisera byggsektorn i sig utan för att stimulera tillväxten i landet som helhet.

Bygghögskommisionen föreslog att Formas skulle ges i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter utarbeta förslag på hur samhällets stöd till forskning och utveckling inom bygg- och anläggningssektorn bör organiseras och finansieras, samt hur resultaten av genomförd forskning skall komma byggsektorns aktörer till del på effektivaste sätt. Bygghögskommittén anser att det vore mindre lämpligt att Formas ges ett sådant uppdrag och att det vore bättre om regeringens byggsamordnare får i uppdrag att i samråd med Formas och övriga aktörer i sektorn utarbeta ett förslag på hur samhällets stöd till forskning inom samhällsbyggnadssektorn bör organiseras och kanaliseras i framtiden.

2.2 Utbildning

Många företrädare för såväl högskolor och universitet liksom näringslivet har framfört en stark oro för att inriktningen och organisationen av utbildningar inom byggrelaterade yrken riskerar att utarmas.

Byggsektorn omfattar totalt ett 60-tal yrkeskategorier inom en mängd olika yrken och näringar. Utbildningar i olika former och inriktningar på diverse nivåer erbjuds av ett stort antal universitet, högskolor, gymnasieskolor, yrkesskolor, hantverksinstitut, branschorganisationer och utbildningsförbund. 19 av landets 35 högskolor och universitet erbjuder ett eller flera program för utbildning till civilingenjör, högskoleingenjör, byggnadsingenjör eller byggnadstekniker med olika specialinriktning på byggområdet. 119 gymnasieskolor erbjuder *byggprogram* som omfattar många utbildningsalternativ och delprogram för sammanlagt femton olika hantverksyrken. Hantverksutbildning erbjuds också av ett antal utbildningsgivare godkända av Byggindustrins Yrkesnämnd, BYN, liksom genom Glasmästeribranschens, Plåt- och ventilationsbranschens och Måleribranschens yrkesnämnder, Elbranschens Centrala Yrkesnämnd, Golvbranschen och Byggkeramikrådet m.fl.¹⁰

Olika program för fortbildning och påbyggnadsutbildning erbjuds, förutom av universiteten, högskolorna och forskningsinstituten, även av ett tjugotal fristående utbildningsföretag och utbildningsinstitut. Därtill kommer att en lång rad bransch- och intresseorganisationer erbjuder olika typer av skräddarsydda utbildningar för sina medlemmar.

Bygghögskommisionen menade att det är svårt att få en samlad bild över alla utbildningsalternativ och, inte minst, att jämföra och värdera innehållet i och

¹⁰ Bygghögskommisionens betänkande *Skärpning Gubbar* (SOU 2002:115), s. 223 ff.

inriktningen av de utbildningar som erbjuds i byggsektorn. Flera företrädare för de tekniska utbildningarna vid landets universitet och högskolor har också vittnat om att utbildningsalternativen snarare är för många än för få och att den högre tekniska utbildningen är allt för utspridd och fragmenterad för att skapa lärande kraftcentra.

Bygghögskommittén menar med stöd av de starka signaler som kommittén fått att det behövs en fullständig översyn av innehållet och strukturen i de tekniska utbildningarna vid de tekniska högskolorna och universiteten. Skall byggrelaterade utbildningar kunna konkurrera med andra utbildningsinriktningar i framtiden måste det skapas en starkare fokus kring samhällsbyggnadsfrågorna och byggyrkenas image på marknaden stärkas. Om byggnads- och anläggningssektorn skall kunna utveckla ett mer renodlat industriellt tänkande behöver även ett närmande av högskolornas A-, V- och M-utbildningar ske och helt nya yrkesroller utvecklas i sektorn. Även byggprogrammet inom gymnasieskolan och dess koppling till universitet och andra högskolor med teknik på programmet bör ses över. Bygghögskommittén anser att dagens byggprogram bör kompletteras med eller ersättas av ett mer renodlat och arbetsplatsnära *lärlingsprogram* av tidigare tillämpad modell. Bygghögskommittén har för avsikt att tillsammans med sektorns aktörer arbeta fram ett förslag på hur ett nytt utbildningssystem för byggrelaterade yrkeskategorier bör se ut och överlämna detta till regeringen för vidare ställningstaganden.

2.3 Förbättringsprogram och inspirationsprojekt

Den tredje fronten, *förbättringsprogrammen*, kommer i allt väsentligt att bestå av alla de initiativ som samhällsbyggnadssektorns aktörer själva har startat eller är på väg att starta. De kommer att beröra alla områden och ska i största möjliga utsträckning vara "hands-on"-projekt, dvs. utgående från och omsatta i praktisk handling. Det behövs inte fler utredningar, nu krävs konkret handling. Ingen skall gå och vänta på att någon annan skall ta tag i problemen, utan var och en bör börja hos sig själv och ta tag i sin egen roll i processen. Många små bäckar kommer sedan att växa sig större och större och ett systematiskt och kontinuerligt förbättringsarbete växa ur en till synes vildvuxen flora av aktiviteter och program.

Förbättringsprogrammen kommer initialt troligtvis att handla om att göra det man gör på samma sätt som idag, fast bättre och effektivare. Successivt kommer programmen att allt mer inriktas på att göra det man gör idag fast på ett helt nytt sätt. "Det krävs ett helt nytt sätt att tänka, för att rätta till de problem som uppstått till följd av det gamla sättet att tänka" (Albert Einstein).

Samtliga projekt inom förbättringsprogrammet ska stödja utvecklingsprogrammets övergripande mål och vara inriktat på ett eller flera av *fokusområdena*. Det handlar t.ex. om att utveckla system för att mäta och jämföra

projekt genom etablering av *Best Practice*, att utveckla system för projektering och planering med *virtuella prototyper*, att etablera system för *förbättringsgrupper* inom varje företag, med uppdrag att utmana de egna processerna och finna ständigt nya sätt att göra bra saker bättre. Programmen skall utveckla kunskap som förs vidare i och mellan företag.

Förbättringsagenter

Bygghälskommittén kommer inte att i egen regi genomföra och driva projekt. Kommittén ska inte heller utvärdera projekten. Däremot kan kommittén initiera projekt och stimulera och kommunicera information om och från projekt som pågår. I samhällsbyggnadssektorn finns idag ett stort antal organisationer, företag och personer som kan fungera som *förbättringsagenter* och som på eget initiativ driver intressanta projekt inom ramen för egna förbättringsprogram. Bygghälskommitténs uppgift kommer att vara att medverka till att resultaten från dessa program kommer många till del och att programmen får tillfälle att knytas till varandra, om så är möjligt och lämpligt.

Intresseorganisationerna, branschorganisationerna och dom fackliga organisationerna är som förbättringsagenter mycket viktiga aktörer för att initiera och driva på arbetet. Deras uppgift är också att kommunicera och bevaka för sina branscher viktiga strategiska frågor. I vissa frågor t.ex. när det gäller rekrytering av personal är det inte sällan dessa organisationer som driver förbättringsarbete och inspirationsprojekt vilket också är en naturlig uppgift.

Förbättringsprogram

Utvecklingsprogrammets tre fokusområden är ganska vida och det är svårt att på förhand göra en fullständig lista över vilka projekt som är bra och som stödjer det övergripande målet. En viktig uppgift för bygghälskommittén är därför att fortsätta kartlägga och identifiera projekt som stödjer utvecklingsarbetet i sektorn och se hur de hänger samman och hur de kan stödja varandra och helheten. Därefter kan arbetet med att kommunicera innehållet i projekten och vilka resultat som uppnåtts till hela samhällsbyggnadssektorn inledas.

Som exempel på förbättringsagenter och på förbättringsprogram som redan pågår och som bör inkluderas i utvecklingsprogrammet *Utmärkt! Samhällsbyggnad* kan bl.a. följande nämnas (i bokstavsordning utan inbördes rangordning).

Boverkets Byggekostnadsforum

Regeringen gav i februari 2001 Boverket i uppdrag att inrätta ett Byggekostnadsforum. *Boverkets Byggekostnadsforum* skall arbeta med att följa upp Byggekostnadsdelegationens arbete, utveckla verktyg för utvärdering av byggprojekt, överföra kunskap och stimulera till vidareutbildning, genomlys

kommunernas taxsystem samt med information, upplysning och även stöd till utveckling, på sikt få ner byggkostnaderna och framför allt, boendekostnaderna.

Boverkets Byggekostnadsforum har sedan januari 2002 möjlighet att med högst tjugo miljoner kronor årligen stödja lämpliga pilotprojekt, som på ett nytt sätt söker få ner boendekostnaderna vid nybyggnad av hyresbostäder, samtidigt som projekten främjar ekologisk hållbarhet. Pengarna kan också användas för att i efterhand utvärdera, dokumentera och publicera kunskap om projekt som redan genomförts med motsvarande syfte och inriktning, så att dessa kan fungera som goda exempel

Fr.o.m. 1 januari 2005 får Byggekostnadsforums lämna stöd även till projekt som avser andra upplåtelseformer än hyresrätt samt arbetslokaler eller lokaler dit allmänheten har tillträde, exempelvis skolor och vårdlokaler. Inriktningen skall dock fortfarande främst vara fokuserad på projekt som söker få ner boendekostnaderna vid nybyggnad av hyresbostäder. I den *ungdomspolitiska propositionen* aviserar regeringen dessutom att Byggekostnadsforum inom ramen för sitt nuvarande uppdrag i högre grad skall beakta behovet av att få fram bra och billiga bostäder som är avsedda för och anpassade till de behov och krav som ungdomar har. Regeringen har också i olika sammanhang gett uttryck för en förväntan om medverkan från Byggekostnadsforums sida i pilotprojekt och demonstrationsprojekt som initieras av den nationella *Byggsamordnaren*, av den av regeringen utsedde *Träsamordnaren* och inom *Bygga Bo dialogens* ram (www.byggekostnadsforum.se).

Bygg klokt

I fokus för utvecklingsarbetet står kundens och brukarnas intressen. Inga byggnader eller anläggningar kan anses vara långsiktigt hållbara om de inte tillgodoser samhällets och brukarnas krav på tillgänglighet och användbarhet även för funktionshindrade. Bygg klokt är ett samarbete mellan sex handikappförbund som sedan 1996 samarbetat för bättre tillgänglighet och användbarhet i den byggda miljön och utger studiematerial Bygg för alla på Svensk Byggtjänst (www.byggklokt.nu).

Bygga Bo-dialogen

Dialogen Bygga, bo och förvalta för framtiden (*Bygga Bo-dialogen*) är ett unikt samarbete mellan 32 företag, 4 kommuner och regeringen för att få en utveckling mot en hållbar bygg- och fastighetssektor i Sverige. Genom dialog har man enats om en frivillig överenskommelse och om att vidta konkreta åtgärder för en hållbar utveckling. Sedan januari 2004 har Boverket övertagit ansvaret för att hålla igång dialogen samt informera om och följa upp och utvärdera dialogen. Den svenska planprocessen upplevs av många byggherrar och exploatörer som en trång och kostnadsdrivande process. Bygga Bo-dialogens projekt *Det goda samtalet* syftar till

att underlätta dialogen mellan byggare och myndigheter och på så sätt effektivisera och korta processen.

I Bygga Bo-dialogens uppdrag ingår även att ta ansvar för en kompetensutveckling av alla i sektorn. Bygga Bo dialogen har i mitten av maj månad 2005 genomfört den första pilotutbildningen av Bygga Bo-utbildare inom ett brett upplagt nationellt kompetensutvecklingsprogram riktat till byggnadsarbetare och byggnadsförvaltande personal över hela landet. (www.byggabodialogen.se).

Byggcheferna

Byggcheferna är en branschförening inom Ledarna, Sveriges chefsorganisation. Det är den enda skraddarsydd föreningen för byggchefer i sektorn. Byggcheferna har idag cirka 14 400 medlemmar, vilket gör Byggcheferna till den största branschföreningen inom Ledarna. *Ledarskapet* är ett nätverk med 36 unga byggchefer som drivs med stöd av Byggcheferna inom Ledarna och Sveriges Byggindustrier. De ska tillsammans åstadkomma ett gränsöverskridande inom byggbranschen. Syftet är att påskynda förändringsarbetet kring etik, integration, arbetsmiljö och modernt ledarskap. Ledarskapets medlemmar är organiserade i sex grupper och varje grupp leds av en fadder. Faddrarna är VD:arna för de Svenska verksamheterna inom NCC, Skanska och PEAB, Cecilia Wikström, folkpartistisk riksdagsledamot, Anna Lundqvist, VD för Kvinnokompetensen AB och Hidayet Tercan, vice VD på Åhléns (www.byggcheferna.se)

Byggherreforum

Byggherreforum har till ändamål att företräda, tillvarata och driva medlemmarnas partsintressen av generell och gemensam karaktär avseende Byggherrollerollen för såväl fastighetsägare, fastighetsförvaltare som nyttjare av byggnader och anläggningar. Byggherreforum har på senare tid tagit ett allt större och bredare ansvar för att stärka byggherrens roll i bygg- och förvaltningsprocessen och för att skapa förutsättningar för en ökad konkurrens, bättre kundnytta och långsiktigt hållbar fastighetsförvaltning, såväl ekonomiskt som ekologiskt och socialt. Byggherreforum har i dagarna bl.a. tagit initiativ till att i samverkan med de fyra stora tekniska högskolorna och universiteten (KTH, Chalmers, LTH och Luleå TU) utveckla en särskild byggherreutbildning på mastersnivå (www.byggherre.se).

Byggnadsarbetareförbundet, Byggnads, och SEKO

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Byggnads, och alla dess medlemsorganisationer, måste ta ett stort ansvar som förbättringsagenter i förnyelsearbetet. Byggnads uppgift är att ta tillvara medlemmarnas intressen på arbetsmarknaden och i samhället i stort. Förbundet ska för övrigt verka för en samhällsutveckling på grundval av politisk, social och ekonomisk demokrati. Förbundet är organiserat i 32 avdelningar och har ca 130 000 medlemmar, varav ca 100 000 i yrkesverksam ålder. Byggnads organiserar totalt 32 olika yrkesgrupper

Uppbyggnad och samordning av ett utvecklingsprogram för samhällsbyggnadssektorn

Delrapport 1 från Bygghögskolekommittén (Fi 2004:15), 1 juni 2005 (rev. 9 juni 2005)

Träarbetare, betongarbetare, maskinförare, murare, bergarbetare, golvläggare, anläggnings- och vägarbetare, VVS-montörer och mudderverksarbetare är några av dessa yrkesgrupper. Om samhällsbyggnadssektorn skall kunna utvecklas och bli den effektiva, lönsamma och attraktiva sektor som är målet för förbättringsprogrammet, krävs ett stort engagemang och en aktiv medverkan inte bara från Byggnads som organisation utan främst från dess medlemsorganisationer och enskilda medlemmar. Inte minst måste byggnadsarbetarens roll för slutresultatet tydliggöras och olika kompetensutvecklingsprogram sätts för utbildning inom strategiska områden. Enligt en undersökning som LO låtit göra¹¹ är LO-medlemmar i byggsektorn de som får minst utbildning på arbetstid av alla, med endast 0,3 dagar per medlem och år. Här krävs ett ökat samarbete mellan företag och fackliga organisationer för att finna former för kompetensutveckling som gynnar alla parter (www.byggnads.se).

I sammanhanget skall även SEKO:s roll uppmärksammas. SEKO, facket för service och kommunikation, har ca 165 000 medlemmar varav omkring 18 000 som arbetar med byggande och underhåll av bland annat vägar, järnvägar och broar. Av dessa är 12.000 privatanställda och 6.000 anställda av staten. Det som tidigare sagts om Byggnads roll gäller i alla avseenden även SEKO och dess medlemmar.

Byggrådet

Programmet *Utmärkt Bygge*. Branschens egen kravmärkning – som syftar till att underlätta samarbetet och effektivisera byggprocessen för alla aktörer i ett projekt. Programmet har stora likheter med det brittiska utvecklingsprogrammet *Construction Excellence* och dess nyligen antagna vision *UK Construction 2010*. Konkret innebär det att alla medverkande aktörer i ett projekt förbinder sig att följa handlingsprogrammet *Utmärkt Bygge* och de råd och anvisningar som omfattas av programmet. När beställaren ansluter ett projekt till programmet får denne tillgång till en projektrådgivare. (www.byggradet.se).

Forum för industriellt byggande, FIND

Intressenter från byggbranschen, som entreprenörer, konsulter, materialtillverkare och nyttjare, har tillsammans bildat föreningen Forum för industriellt byggande, FIND, som ska stödja utvecklingen av industriellt byggande och kraftfullt stödja både högskole- och civilingenjörsutbildningen och forskarstudier inom detta område. Forumet samarbetar med andra branschfrämjande organisationer. Ex på företag inom FIND är Prefabutveckling/Tyréns, NCC, Lindab, Södra Building System, Skanska Prefab, Strängbetong, Contiga, MKB Fastighets AB, Familjebostäder, Betongvaruindustrin, Sveriges Byggindustrier (Hbg). Företag knutna till FIND erbjuder provanställningar efter avslutad utbildning för elever

¹¹ Rapport om arbetsmarknads- och bostadspolitik till Byggnads kongress 2002, feb. 2002, s.19.

vid programmet för industriellt byggande vid Lunds Tekniska Högskola i Helsingborg. Företagen kommer också att erbjuda praktikplatser och uppdrag för examensarbeten (www.indbygg.hbg.lth.se).

Future City

Future City, tävlingen för framtidens ingenjörer, är ett forum där ung kreativitet och näringslivets erfarenhet möts för att bygga framtidens stad. Future City ökar ungdomarnas nyfikenhet och kunskap kring naturvetenskap, teknik och ingenjörsyrket och skapar en god plattform för framtida ingenjörskrytering. Programmet Future City är ett samarbetsprojekt mellan STD, VVS-tekniska Föreningen och Sveriges Byggindustrier. Det finns även en rad engagerade och övertygade företag som är medarrangörer som vill investera i framtiden idag. Det finns möjlighet för fler företag att vara med och inspirera framtidens ingenjörer (www.futurecity.nu).

Förnyelse i anläggningsbranschen, FIA

Programmet har initierats av Banverket och Vägverket och har till syfte att samla hela den svenska anläggningsbranschen från beställare till enskilda entreprenörer, kring insikten om att en förändring och förnyelse är nödvändig. Det gäller såväl öppenhet och arbetssätt som kompetens- och kvalitetsutveckling. Kärnan i FIA består utöver initiativtagarna av representanter för entreprenadföretagen Skanska, NCC och PEAB samt konsultföretagen WSP och ELU (www.fiasverige.se).

Helhetsprojektet

HELHETS-projektet är ett samarbete mellan HSB Malmö och MKB fastighets AB i Malmö. Syftet är att utveckla nya modeller och processer för kostnadseffektivt byggande. Målet är att i ett antal projekt visa att det går att bygga prisvärda bostäder även för normalinkomsttagare (www.helhetsprojektet.se).

Installatörerna

Installatörerna är en sammanslutning mellan Elektriska Installatörsorganisationen EIO, VVS-Installatörerna, Svensk Ventilation och Kylentreprenörernas Förening. Installatörerna vill profilera installationsbranschen som den kunskapsintensiva, miljömedvetna och framtidsinriktade bransch som man menar att den är. Installatörerna driver opinionsbildande frågor för sammanslutningens fyra organisationer. Det gäller till exempel rekrytering, fortbildning och utbildning inom branschen. Sammanslutningen är med och påverkar debatten bland byggare, politiker och media. Installatörerna vill påvisa att installationernas betydelse i byggandet ökar. Installatörernas eget kvalitets- och miljöledningssystem *Ansvarig Installatör* som branschcertifiering, syftar till att höja nivån på kvalitetssäkring, miljöarbete och projektledning inom installationsbranschen. Även den årligen återkommande Installatörernas Dag bidrar till att göra installationsbranschen mer synlig (www.installatorerna.se).

jagvillhabostad.nu

jagvillhabostad.nu är ett partipolitiskt obundet nätverk med unga vuxna som tröttnat på bostadsbristen. Nätverket arbetar opinionsbildande och har själva gett sig in i bostadsdebatten för att vara med och påverka. jagvillhabostad.nu är också aktiva med lobbying mot politiker och andra aktörer på bostadsmarknaden och för på så sätt fram medlemmarnas syn på bostadsbristen, vilka behov som finns och vad som bör göras åt problemet (www.jagvillhabostad.nu).

Kommunal-Tekniska Föreningen, KT

Svenska Kommunal-Tekniska Föreningen, KT, har till syfte att befordra utveckling, fortbildning, samarbete och information inom samhällsbyggandet, särskilt det kommunal-tekniska verksamhetsområdet. Föreningen verkar för sina syften genom att en gång årligen anordna kongress, att initiera och medverka i utredningar avsedda att nyskapa och förbättra idéer, metoder och materiel, samt utveckla normer, bestämmelser och statistik. Föreningen fungerar även som remissinstans i frågor och verkar för samordning av tillgängliga resurser rörande fortbildning inom föreningens verksamhetsområde. KT anordnar kurser, konferenser osv. i vilka även icke föreningsmedlemmar kan delta och deltar i arbetet inom nationella och internationella organ med anknytning till föreningens verksamhetsområde. Föreningen medverkar till kompetensuppbyggnad i branschen genom att från eget förlag ge ut rapporter och andra publikationer. Föreningen ger ut tidningen *Stadsbyggnad* (www.skt.se).

Kretsloppsrådet

Byggsektorns kretsloppsråd, Kretsloppsrådet, är ett nätverk av representanter för ett fyrtiotal organisationer inom hela bygg- och fastighetssektorn. Nätverket bildades 1994 för att samordna sektorns växande miljöintresse och vara en stark drivkraft för ett uthålligt kretsloppssamhälle. Kretsloppsrådet är en ideell förening med syfte att byggsektorn "genom ett frivilligt åtagande, skall uppnå ett trovärdigt, effektivt, systematiskt och samordnat miljöarbete som leder till ständiga miljöförbättringar. Åtagandet bygger på samverkan med myndigheterna, har lagstiftningen som bas och fungerar enligt marknadsmässiga principer" (www.kretsloppsradet.se).

Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA

Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA, är en oberoende arena för kunskapsutbyte. Genom att initiera och stimulera kontakter mellan olika kompetensområden och över nationsgränser fungerar akademien som en gränsöverskridande brobyggare mellan näringsliv, forskning, förvaltning och olika intressegrupper. IVA:s nätverk består av framstående tekniker och ekonomer från näringsliv, högskolor och förvaltning. Med nära 1 000 svenska och utländska invalda ledamöter och ett 250-tal ledamöter i IVA:s Näringslivsråd utgör

akademien en kvalificerad kompetensbank. IVA:s ledamöter är indelade i tolv avdelningar, varav Samhällsbyggnad är en (avd. III). IVA har genom sitt engagemang i såväl IVA:s Anläggningsforum som IVA:s Byggherråd (numera överflyttat till Byggherreforum), starkt bidragit till att sätta fokus på samhällsbyggnadssektorns problem och lösningar (www.iva.se).

Lean Forum Bygg

Lean Forum Bygg är en icke vinstdrivande branschorganisation med syfte att öka graden av industripassad innovation med fokus på kostnadsreduktion i byggindustrin i Sverige. Organisationen håller just nu på att starta upp och ett inledande möte hölls med representanter från bland annat företag, forskare och myndigheter i Stockholm den 15 december 2004. *Lean Production* är en idéströmning som utvecklades av Japanen Taichi Ohno på Toyota och som utgår från ständig effektivisering av processer och att göra mer med mindre resurser. Idéerna har haft betydande inverkan på utvecklingen de senaste decennierna inom fast industri. Lean production kan översättas till värdeskapande produktion. Under nittioalet har en internationell rörelse växt fram ur Lean Production, anpassad för den projektorienterade byggindustrin, *Lean Construction*. Lean Construction Institute är den sammanlänkande organisationen vars moderorganisation finns i USA. Individer inom rörelsen är aktiva i bl.a. England, Chile, Finland och institut är skapade i flera länder. Målet för Lean Forum Bygg är att effektivisera byggande och att skapa värde för kunden, genom optimerat resursutnyttjande och ökad kvalitet. Lean Forum Bygg är en del av föreningen Lean Forum och har sin hemvist hos Byggsektorns Innovations Centrum, BIC (www.leanforumbygg.se).

Miljöstyrningsrådet

Miljöstyrningsrådets verksamhet syftar till att hjälpa till och underlätta för såväl privata organisationer som statliga och offentliga organ att utveckla ett systematiskt och frivilligt miljöarbete mot en hållbar utveckling. Miljöstyrningsrådets arbete är uppdelat på tre verksamheter, EMAS – Miljöledning och revision, EPD – Miljövarudeklarationer samt EKU – Ekologiskt hållbar upphandling. EKU-verktyget skall hjälpa upphandlare att ställa relevanta och brett förankrade miljökrav vid offentlig och annan professionell upphandling. EKU har nyligen sammansatt en arbetsgrupp med representanter för Skanska, Skolfastigheter i Stockholm, Byggmaterialindustrierna, Sveriges Byggindustrier, Akademiska Hus, Milab och Bygga Bo-dialogen för att precisera verktygets innehåll och tillämpning för byggsektorn (www.miljostyrning.se).

Nordisk-Baltiskt-Polskt handlingsprogram på byggområdet

På initiativ av regeringen och Nordiska Ministerrådet har en handlingsplan för ett ökat handels- och kompetensutbyte inom byggområdet mellan Norden, Baltikum och Polen tagits fram. Handlingsplanen som fått beteckningen *An action plan for*

increased exchange in the building sector between countries in the Northern Dimension region innehåller fem delprogram med stark anknytning till förbättringsarbetet i samhällsbyggnadssektorn.

Rådet för Byggkvalitet, BQR

Rådet för byggkvalitet, BQR, bildades i maj 2001 på initiativ från regeringen och parallellt med Samverkansforum för statliga byggherrar och förvaltare. BQR är ett forum för att främja samverkan, stärka kvalitetsutvecklingen och verka för ett ökat engagemang för kvalitetsfrågor inom bygg-, anläggnings- och fastighetssektorn. BQR har i dagsläget ett stort antal medlemmar representerande myndigheter, organisationer och enskilda företag från hela sektorn.

BQR driver flera program med stor betydelse för samhällsbyggnadssektorns utvecklingsprogram. De två viktigaste är *Garantiprojektet* och *Best Practice projektet*. Garantiprojektets mål är att utveckla koncept, råd och anvisningar som underlättar tillämpningen av långsiktiga garantiåtaganden och därigenom stärker kvaliteten i byggande och förvaltning till gagn för ägare och slutkunder. Projektet Best Practice 2004 syftar till att utveckla en modell för utvärdering och uppföljning av bygg- och anläggningsprojekt med tillhörande processer, målområden, mått- och mätsystem för ökad kvalitet i vid mening. BQR har i skrivelse till Bygghögskommittén, 2005-03-08, understrukit vikten av att det snarast bör utvecklas en stark och tydlig organisation för finansiering av innovationsprocesser i byggande och förvaltning (www.bqr.se).

Samverkansforum för statliga byggherrar och förvaltare

Samverkansforum bildades i maj 2001 på initiativ från regeringen och parallellt med Rådet för Byggkvalitet, BQR. Samverkansforum organiserar tretton av de största statliga byggherrarna och förvaltarna. Samverkansforums mål är att bidra till att statligt byggande och förvaltning utvecklas till ett föredöme såväl inom Sverige som i ett internationellt perspektiv. Samverkansforum driver ett flertal projekt med stark anknytning till förnyelseprogrammet (www.samverkansforum.nu).

Svensk Teknik och Design, STD

Svensk Teknik och Design, STD, är bransch- och arbetsgivarorganisationen för arkitekt-, teknikonsult- och industrikonsultföretag. Verksamheten inriktas på företagens kärnfrågor - synlighet, affärsavtal, löne- och anställningsvillkor samt kompetensutveckling och förnyelse. STD är starkt drivande i sektorns förbättringsarbete och driver genom bl.a. konferens- och utbildningsprogram och medverkan i olika bransch och sektorsorgan frågor om sektorns kompetensförsörjning, image och attraktivitet. STD står även bakom programmet *byggare.com* tillsammans med Sveriges Byggindustrier, BI, och Svenska Väg- och Vattebyggares Riksförbund, SVR. (www.std.se).

Svenska Väg- och Vattenbyggares Riksförbund, SVR

Svenska Väg- och vattenbyggares Riksförbund, SVR, har med sitt kompetensutvecklingsprogram *Ändra er eller dö*, visat att man vill vara en ledande förändringsagent i förnyelsen av samhällsbyggnadssektorn. Programmet har tagits fram av SVR:s kompetensråd och handlar om att återskapa förtroendet för sektorn. Engagemang, gott ledarskap och kundfokus är enligt SVR faktorer som får avgörande betydelse för framtiden. SVR står även bakom programmet *byggare.com* tillsammans med Sveriges Byggindustrier, BI, och Svensk Teknik och Design, STD. (www.svr.se).

Sveriges Arkitekter

Sveriges Arkitekter har liksom övriga konsultorganisationer och enskilda företag i konsultledet ett stort ansvar för att höja kompetensen i sektorn och inte minst för att i den egna rollen medverka till att byggnader och anläggningar får de egenskaper som beställare och samhälle eftersträvar och som konsumenterna och brukarna har anledning att förvänta sig. Sveriges Arkitekter har i det syftet tagit initiativ till ett *profionaliseringsprogram*. Programmet omfattar en utbildning i flera steg om arkitekternas roll, ansvar och inflytande (www.arkitekt.se).

Sveriges Byggindustrier, BI

Sveriges Byggindustrier, BI, verkar för att åstadkomma gynnsamma förutsättningar och villkor för byggföretagen i relation till bland annat riksdag och regering, myndigheter, politiker och fackliga organisationer. BI agerar såväl på riksplånet som lokalt genom 28 lokalkontor. Ett långsiktigt hållbart utvecklingsprogram i samhällsbyggnadssektorn har små möjligheter att lyckas utan Sveriges Byggindustriernas aktiva medverkan.

BI tillsatte i början av år 2002 en egen kommission, *Byggindustrins Bygghögskommitté*, för att belysa hur branschens villkor påverkar framför allt medarbetarfrågor i vid bemärkelse. Byggindustrins bygghögskommitté hade till uppgift att sammanställa tillgänglig kunskap – och utveckla ny – i syfte att ge byggbranschens olika aktörer underlag för nya initiativ och ett konstruktivt utvecklingsarbete. Kommissionen skulle föreslå förändringar av sådana attityder, strukturer och normer som hindrar framväxten av sundare och modernare medarbetarrelationer i byggnäringens företag. Genom expertrapporter samt samtal med yrkesverksamma inom byggnäringen, fackföreningar, arbetsgivarorganisationer, branschsammanlutningar och på universitet och högskolor skapades, steg för steg, en bild av vad som pågår i näringen med bäring på uppdraget. En utgångspunkt för arbetet var att skapa nya perspektiv och "ett och annat radikalt förslag".

Uppbyggnad och samordning av ett utvecklingsprogram för samhällsbyggnadssektorn

Delrapport 1 från Bygghögskommittén (Fi 2004:15), 1 juni 2005 (rev. 9 juni 2005)

Bygghögskommisionen har under arbetets gång presenterat en lång rad delrapporter och lämnade sin slutrapport i december 2003.¹²

Många av de förslag som BI:s bygghögskommision lade fram har hög relevans för förnyelsearbetet i sektorn och bör kunna läggas till grund för flera förbättringsprogram inkluderade många av sektorns viktigaste aktörer i såväl stat och kommun som näringsliv och fackliga organisationer.

Sveriges Bygghögskommisioner har även tagit initiativ till *byggare.com* – ett program för att locka unga till byggrelaterade yrken. På programmets hemsida (www.byggare.com) kan såväl de som har några år kvar till gymnasiet som ungdomar som står inför val till gymnasiet eller högskolan hitta skraddarsydd information om byggrelaterade yrken som kan tjäna som inspiration och stimulans för att skapa en egen karriär i samhällsbyggnadssektorn. Bakom programmet står utöver BI även Svensk Teknik och Design, STD, och Sveriges Väg- och Vattenbyggares Riksförbund, SVR.

Sveriges Bygghögskommisioner har också genom sitt engagemang i forsknings- och utvecklingsprojekt och med stöd i organisationens egen FoU-verksamhet en stor betydelse för initiering och finansiering av projekt inom förnyelsearbetet (www.bygg.org).

Sveriges Bygghögskommisioner

Bygghögskommisioner har startat ett program för utveckling inom bygghögskommisioner. Nyttänkande, innovativa produkter, bättre metoder och ökad industrialisering skall leda till en effektivare och mer konkurrenskraftig bygghögskommisioner. Programmet har givits namnet *Bygghögskommisioner som motor i utvecklingen av svenskt byggande* – ett program för att stärka bygghögskommisioner roll i byggprocessen (www.bygghögskommisioner.se).

Fler exempel

Hyresgästerna, SABO, Fastighetsägarna Sverige och Konsumentverket är exempel på andra organisationer, branschorgan och myndigheter som på olika sätt kommer att vara strategiskt viktiga förändringsagenter i förnyelsearbetet. Därutöver tillkommer en stor mängd företagsinterna initiativ från t.ex. Skanska, NCC, PEAB, JM, HSB, Riksbyggen m.fl. som syftar till att öka effektiviteten och kundnyttan i det egna företaget, men som samtidigt medverkar till att stärka och förbättra samhällsbyggnadssektorn i stort.

Bygghögskommittén kommer inom ramen för utvecklingsprogrammet att samverka med Regeringens *bostadssamordnare* (dir. 2005:37) och Regeringens *samordnare* för

¹² Utmaningar för nyttänkare - Bygghögskommisionens rapport om företagsförnyelse och medarbetarutveckling i bygghögskommisioner, Stockholm i december 2003 (www.bygghögskommisionen.com).

den nationella trästrategin vilka inom sina respektive uppdrag kan fungera som en sorts förbättringsagenter.

Inspirationsprojekt

Med beteckningen *inspirationsprojekt* avses olika inspirerande projekt som genomförs eller genomförs av fristående aktörer, företag eller organisationer och som kan fungera som föredömen i ett eller flera avseenden. Inspirationsprojektens syfte skall vara att visa på framgångsrika processer, tekniska lösningar eller beteenden som stödjer de övergripande målen för utvecklingsprogrammet och som kan inspirera andra att ta efter. Förbättringsprogrammen kan inkludera inspirationsprojekt men inspirationsprojekt kan även initieras eller identifieras som självständiga aktiviteter fritt från förbättringsprogrammen.

Vi har medvetet valt att undvika beteckningen "demonstrationsprojekt", eftersom vi tror att det leder tanken fel och ofta leder till att projekten belastas av stora administrativa "överhäng". Det finns dessutom många exempel på att demonstrationsprojekt tenderar att bara bli just det och att de mer sällan leder till långsiktiga förändringar. Med beteckningen "inspirationsprojekt" vill vi markera att alla initiativ, stort som smått, kan anslutas till programmet, om det kan medverka till att andra kan inspireras att ta lärdom av vad som gjorts och uppnåtts. Särskilt framstående projekt ska kunna premieras och kommuniceras som, *Utmärkt! Samhällsbyggnad*.

Målet bör vara att minst 60 inspirationsprojekt ska vara igång vid utgången av år 2006. Projekten bör vara väl spridda över alla de tre fokusområden som har identifierats. Projekten blir programmets "hands-on"- projekt" och skall beröra alla sektorns aktörer.

3. Strategiska frågor

Bygghögskommittén har tillsammans med företrädare för sektorn uppmärksammat ett antal särskilt strategiska frågor. Det är legitimitet, rekrytering, kommunikation och image.

3.1 Legitimitet

Den första handlar om utvecklingsprogrammets *legitimitet*. Bygghögskommittén har ägnat och behöver ägna mer tid åt att förankra programmet för att förvissa oss om att det får betydelse och visar önskat resultat. Det är en stor och omfattande sektor med många ledande aktörer som behöver göra detta program till sitt.

Bygghögskommittén kan så här långt konstatera att det för första gången på mycket länge visas en omfattande förbättringsvilja bland samhällsbyggnadssektorns aktörer. Det visas ett mycket stort intresse för programmet och många aktörer visar stor vilja att medverka i arbetet. Det är därför särskilt angeläget att sektorn

även fortsättningsvis känner regeringens stöd i det förbättringsarbete som nu påbörjats.

Statens engagemang och agerande som initiativtagare och stor intressent i byggandet kommer att ha stor betydelse för programmets genomförande. Det uttrycks en stor förväntan från sektorn att kunna föra en konstruktiv dialog med regeringens företrädare i många frågor av strategisk betydelse för sektorns arbete. Planprocessens längd, myndighetsdialogen och förankringsprocesserna i planeringsskedet, offentlig upphandling, samhällets stöd till forskning och utveckling liksom utbildningsfrågorna är några exempel på områden där sektorns aktörer ser fram emot en konstruktiv dialog med regeringskansliet.

Målet är att utvecklingsprogrammet under hösten år 2005 ska ha fått legitimitet och acceptans bland samtliga ledande företrädare för samhällsbyggnadssektorn. De ska efter att ha tagit del av programmet vara beredda att stödja det genom ett gemensamt undertecknade av något slags avsiktsförklaring. Det är mycket viktigt att alla ledande aktörer i samhällsbyggnadssektorn, inklusive regeringen, i ord och handling ställer sig bakom programmet. När den förankringsprocessen är klart kan utvecklingsprogrammets officiellt sätts.

3.2 Rekrytering

Rekryteringen i samhällsbyggnadssektorn är en mycket viktig fråga på flera sätt. Mansdominansen i företagens ledningar såväl som i produktionen måste brytas. Detta kan ske genom att aktivt arbeta med innehållet i utbildningarna, rekryteringen och genom att lyfta fram kvinnliga förebilder. Unga människor, män som kvinnor liksom invandrare måste tycka att det är en sektor som det är stimulerande, utvecklande och kul att arbeta i.

Behovet av arbetskraft i ett längre perspektiv är mycket stort. När "40-talisterna" börjar gå i pension måste samhällsbyggnadssektorn se helt annorlunda ut för att kunna locka till sin unga vuxna som har många andra alternativ att välja bland.

Flera projekt ska uppmärksammas eller startas som är helt inriktade på att locka unga, kvinnor och invandrare till samhällsbyggnadssektorn. Flera projekt ska startas eller stödjas som lyfter fram kvinnliga och manliga förebilder inom samhällsbyggnadssektorn.

3.3 Kommunikation

Kommunikation är en nyckelfråga för att hela utvecklingsprogrammet ska bli framgångsrikt. Genom att förmedla kunskap såväl internt i företagen som externt i media om lyckade projekt i sektorn skapas förutsättningar för en ständig förbättring och en tävlan om att vara bland de främsta.

En väl genomtänkt kommunikationsstrategi är en av de viktigaste uppgifterna för Bygghögskolekommittén och måste bygga på att vi får tillgång till alla de

kommunikationskanaler som redan finns i företag, intresseorganisationer, universitet, kommuner, landsting, regioner och statliga verk. Det är i de här kanalerna som budskapet inledningsvis i första hand skall spridas. På sikt blir fackpress och nyhetsmedia allt viktigare kommunikationskanaler.

En plan över hur utvecklingsprojektet ska kommuniceras ska tas fram under hösten. Den ska innehålla en kommunikationsstrategi för både intern och extern information.

3.4 Image

Image är en fråga av stor strategisk betydelse för en sektor med något skamfilat rykte. Ingen reklamkampanj i världen kan tvätta bort det. Det är bara en sak som gäller, nämligen att visa på motsatsen och gång på gång kunna visa upp framgångsrika projekt. Samhällsbyggnadssektorns image byggs således främst med *utmärkta byggen*, god publicitet och stolta medarbetare. Imagen kan sedan stärkas med olika kommunikationsstrategier kopplade till lyckade exempel på sektorns förbättringar.

Samhällsbyggnadsgala

Bygghögskommittén avser att ta initiativ till att arrangera en *samhällsbyggnadsgala*. Många av de priser som samhällsbyggnadssektorn årligen delar ut t.ex. Årets byggen, arkitekturpriser och andra utmärkelser kan samlas till ett och samma tillfälle. Ett initiativ i den riktningen har redan tagits av de organisationer som står bakom arrangemanget Årets byggen.

Ett mål bör vara att i detta sammanhang lyfta fram en person eller organisation eller det projekt eller objekt som bäst illustrerar begreppet Utmärkt!

Samhällsbyggnad och till den eller detta dela ut *Stora samhällsbyggnadspriset*.

Prisutdelare bör vara samhällsbyggnadsministern eller varför inte Hans Majestät Konungen.

Samhällsbyggnadsting

Idag pågår en omfattande konferensverksamhet i samhällsbyggnadssektorn. Verksamheten är så omfattande att många konferenser håller på att konkurrera ut varandra och resultatet blir ett begränsat antal deltagande på varje konferens. För att i någon mån motverka den "konferenströtthet" som snabbt sprider sig i sektorn anser vi att det bör arrangeras årligen återkommande *samhällsbyggnadsdagar* då stora delar av sektorn kan samlas till parallella seminarier med hög kvalitet. Lämpligen kan då en av kvällarna reserveras för genomförande av nyss nämnda samhällsbyggnadsgala, under största möjliga mediabevakning. Det kan vara ett efterlängtat sätt för sektorn att skapa samhörighet och känna stolthet för vad som uppnåtts och att samtidigt förmedla kunskap till samhället i övrigt om

samhällsbyggnadssektorns betydelse och prestationer. Samhällsbyggnadsgalan kan på så sätt bli höjdpunkten under en två- eller tredagarskonferens som kan genomföras under den gemensamma beteckningen *Samhällsbyggnadstinget*.

4 Organisation

Bygghälskommittén ska fungera som ett nav eller en kunskapsförmedlare mitt i förnyelseprocessen. Processen drivs av programmets förbättringsagenter genom de förbättringsprogram och inspirationsprojekt som knyts till programmet.

Som stöd för sitt arbete kommer Bygghälskommittén att samråda och samverka med flera råd med speciella uppdrag.

4.1 Seniorråd

Bygghälskommitténs *seniorråd* skall bestå av särskilt utvalda personer med lång erfarenhet från olika verksamheter av betydelse för förnyelseprogrammets inriktning och genomförande. Seniorrådets medlemmar kan finnas såväl inom som utanför sektorns huvudsakliga verksamhetsområden. Utöver allmänt erkänd kompetens skall rådsmedlemmarna ha utmärkt sig genom en tydlig förändringsvilja, kreativitet och lyhördhet.

4.2 Strategiskt råd

För frågor av speciell natur, t.ex. kommunikationsfrågor, utbildningsfrågor, inriktningsfrågor o.d. skall ett särskilt *strategiskt råd* bildas. Rådets sammansättning skall vara flexibelt och bestämmas från fall till fall, beroende på vilken typ av frågor som skall beredas.

4.3 Extern referensgrupp

Det bör finnas en *extern referensgrupp* med företrädare för samtliga de förbättringsprogram som knyts till programmet. Gruppen skall ha till uppgift att om möjligt samordna förbättringsprogrammens inriktning och innehåll inbördes och förmedla information om utvecklingen av förbättringsarbetet i respektive delprogram. Referensgruppen skall även kanalisera sektorns förväntningar på den fortsatta inriktningen och utvecklingen. En viktig uppgift för referensgruppen kommer att vara att ta ställning till vilka nya program som skall knytas till det gemensamma utvecklingsprogrammet samt att utveckla kriterier för vilka inspirationsprojekt som skall ha rätt att bära beteckningen Utmärkt! Samhällsbyggnad. Referensgruppen skall utgöra bollplank för dialog kring frågor av betydelse för förbättringsarbetet som bör kommuniceras med regeringskansliet.

4.4 Regeringens referensgrupp

Regeringens beslut att tillkalla en nationell byggsamordnare visar att man är beredd att ta ansvaret för att leda och samordna förnyelsearbetet i samhällsbyggnadssektorn. Intresset från sektorns sida att medverka i arbetet har också visat sig vara mycket stort. Förväntningarna på vad regeringens initiativ ska leda till har ytterligare stärkts av att regeringen också beslutat inrättat en särskild *departementsöverskridande referensgrupp*, med vilken Byggsamordnaren skall samråda och fortlöpande redovisa resultaten av uppdraget.

Regeringen förväntas under juni månad fatta beslut om att förordna följande representanter för de närmast berörda departementen.

Mårten Lilja, statssekreterare, Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

Anna Sander, departementsråd, Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

Claes Eriksson, kansliråd, Utbildnings- och kulturdepartementet

Per Byström, departementssekreterare, Utbildnings- och kulturdepartementet

Erik Murray, departementssekreterare, Näringsdepartementet

Christina Leideman, departementssekreterare, Näringsdepartementet

Anna Holmqvist, departementssekreterare, Socialdepartementet

Michael Blom, departementssekreterare, Socialdepartementet

Johan Adler, departementssekreterare, Finansdepartementet

Mårten Lilja skall vara ordförande för referensgruppen och Anna Sander sekreterare.

5 Finansiering

Regeringen är enligt direktiven beredd att bidra ekonomiskt med samma summa som övriga aktörer med anknytning till byggnads-, fastighets- och anläggningssektorerna upp till ett belopp av två miljoner kronor per år i tre års tid. Samhällsbyggnadssektorns aktörer kommer främst att bidra med sin medverkan i olika inspirationsprojekt och i programarbetet. Sektorns eget bidrag till förnyelseprogrammet förväntas därvid mer än väl att överstiga två miljoner kronor per år.

6 Tidplan

Byggsamordnaren ska senast den 1 juni 2005 respektive den 1 mars 2006 lämna delredovisningar till Regeringskansliet. Av delredovisningarna skall det framgå vilka initiativ som tagits inom programmet, vilka erfarenheter som gjorts, sektorns delaktighet samt planerade aktiviteter.

Uppbyggnad och samordning av ett utvecklingsprogram för samhällsbyggnadssektorn

Delrapport 1 från Bygghörsgruppen (Fi 2004:15), 1 juni 2005 (rev. 9 juni 2005)

Bilden nedan visar en grov tidplan för de viktigaste hållpunkterna i programmet.

Programmet kan innefatta initiativ som slutförs efter programtidens slut, den 1 oktober 2007. Slutförandet av sådana initiativ faller dock utanför kommitténs uppdrag. Regeringen anser att sektorns aktörer efter programtidens slut bör ansvara för det fortsatta utvecklingsarbetet. Byggsamordnaren skall senast den 1 december 2007 lämna en slutredovisning av sitt uppdrag till Regeringskansliet.

Bilagor

- bilaga 1 Kommittédirektiv
- bilaga 2 Sammanställning över medverkande organisationer och personer den 17 februari och 3 mars 2005.
- bilaga 3 Anteckningar från samråd med sektorns aktörer.